

AZ ÉLELMISZER BIOTECHNOLÓGIA JOGI SZABÁLYOZÁSA ÉS ETIKAI KÉRDÉSEI

Dr. Biacs Péter Ákos

a kémiai tudományok doktora (DSc)

professzor emeritus

ÉLELMEZÉS-BIZTONSÁG

Mindenki számára hozzáférhető és elegendő táplálékot jelent, melynek biztosítása nemzeti (lokális), országhatárokon túl nyúló (regionális) és világszerte elvárt (globális) feladat.

Hiányában éhezés léphet fel, melynek elhárítása állami tartalékok felszabadításával, nemzetközi segélyprogramokkal és helyi, karitatív szervezetek tevékenységével enyhíthető.

Minősített éhezésről (alultápláltságról) akkor beszélhetünk, ha energiatartalomban mérve megfelelő mennyiségű táplálékhoz jut mindenki, de annak tápértéke hiányos.

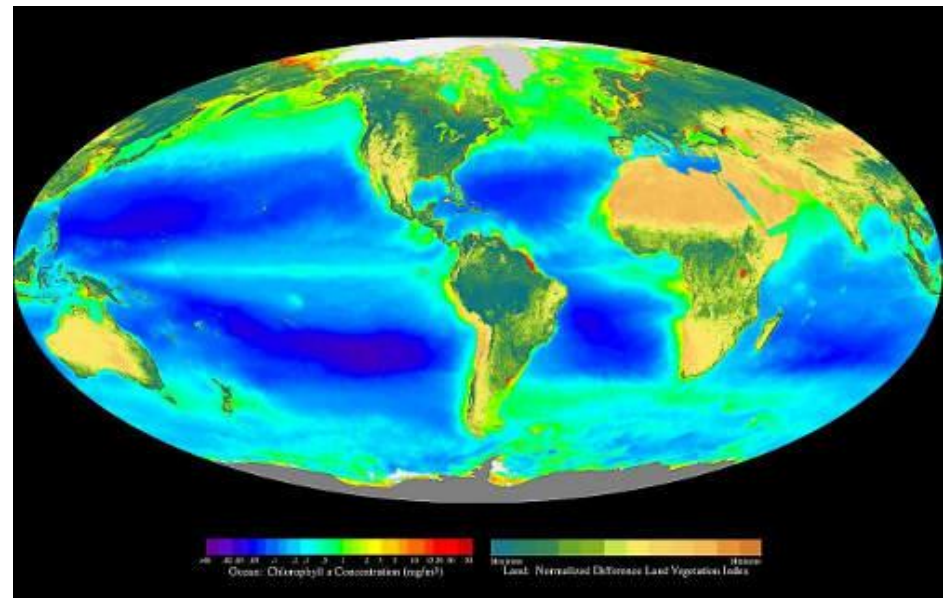

BIOSZFÉRA FENNTARTÁSA

Földünk képes a jelenlegi létszámnál több embert eltartani és ez a feltétel hazánkra is érvényes.

A globálisan megtermelt élelmiszer (és takarmány) elosztása, forgalmazása előtt álló akadályokat kell elhárítani, hogy mindenki élelemhez jusson.

Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Világszervezete (FAO) egyik fő feladatának tekinti a termelési kapacitások kihasználását és a technikai feltételek biztosítását.

A MINŐSÉG SZEREPE AZ ÉLELMISZER- TERMELÉSBEN

Világszerte egyre kevesebb ember termeli meg egyre több olyan ember eledelét, aki sem közvetlenül, sem közvetve nem vesz részt a folyamatban.

Az élelmi láncban résztvevők a kereslet-kínálat vezérelte piacokon cserélnek árut, melynek a tápértéken és az élvezeti értéken kívül még sok más igénynek kell eleget tennie.

Az emberek szemében a minőség szubjektív értékfogalommá vált és egyre inkább csak azt nézik, hogy mennyit kell érte fizetni.

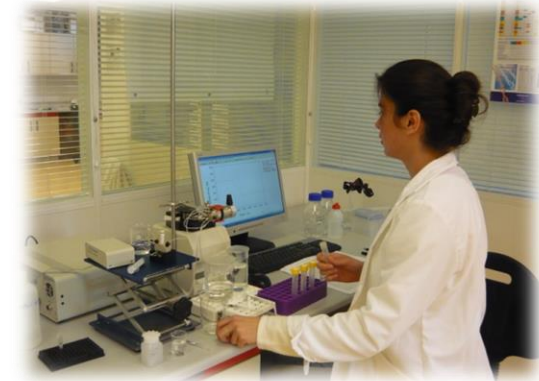

ÉLELMISZER-BIZTONSÁG

Az élelmiszer-világkereskedelem rohamos fejlődésével a szállítmányok előtt megnyíltak a határok és egyre nehezebbé vált az ellenőrzés.

A sokasodó élelmiszer-botrányok, szennyezések és fertőzések indokoltá tették az egészségügyi hatóságok fokozott beavatkozását: előtérbe került a biztonság igénye.

A fogyasztók bizalmának rohamos csökkenése is közrejátszott abban, hogy az egész élelmi láncban megerősödjön a higiénia, a biztonságos élelmiszer-gyártás feltételeinek megteremtése.

KÖRNYEZETBARÁT TERMÉKEK, KÖRNYEZET-KÍMÉLŐ TECHNOLÓGIÁK

Az ember egyre több területet szakít ki a természetből és állítja az élelmiszer-termelés szolgálatába, alakítja át saját elképzelései szerinti környezetévé.

A saját szükségleteiken túl a piacra termelők, feldolgozók és kereskedők, közétkeztetésben résztvevők és háztartást vezetőknél is érdeke a környezet-kímélő technológiák alkalmazása.

Az élelmiszerek és takarmányok ma már kivétel nélkül előrecsomagolva, kisebb-nagyobb adagokban kerülnek a piacra, így környezetbarát termékeknek tekinthetők.

AZ ÉLELMISZER-FOGYASZTÁS KOCKÁZATA

A fogyasztás szempontjából az élelmiszer veszélyes áru: nemcsak a mennyisége, hanem a benne lévő makro-, mezo- és mikro-összetevők is hatnak egészségünkre.

Az embert szennyező és fertőző anyagok közel 70 %-a az élelmiszerrel (20 %-a az ivóvízzel és 10%-a a levegővel) jut szervezetünkbe.

A kockázat mértéke függ a veszély súlyosságától és a fogyasztás gyakoriságától.

A KOCKÁZATELEMZÉS LÉPCSŐFOKAI

A kockázat-becslés tudományos feladat: hazánkban a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal rendszeresen összehívott szakmai panelek (munkacsoportok) bevonásával végzi ezt a munkát.

Az ellenőrző hatóságok döntésük meghozatalánál figyelembe vehetik a kockázat-becslés által nyújtott információkat, javaslatokat, értesítik az Európai Unió illetékes szervét.

A lakosság tájékoztatása a médiákon keresztül történik, de egyre gyakrabban tapasztaljuk az elektronikus és írásos sajtó közreműködését a teljes folyamatban.

A BIOTECHNOLÓGIA SZEREPE AZ ÉLELMISZER-TERMELÉSSEN

Az élő szervezetekkel és azok alkotórészeivel végzett eljárásokat nevezzük biológiai(bio) technológiának.

A biotechnológia termékei között lehetnek élelmiszerek, takarmányok, gyógyszerek és háztartás-vegyipari termékek, újabban üzemanyagok (bioalkohol, biodiesel, biogáz)

A biotechnológiával előállított és átalakított élelmiszereket összefoglaló néven fermentált termékeknek nevezzük: ezek részaránya Magyarországon viszonylag jelentős (22%)

ÚJ TECHNOLÓGIÁK, ÚJ TERMÉKEK

A hagyományos biotechnológiákat több évezred alatt alakította, tökéletesítette az ember, amíg a mai méreteket, termelési technikákat kifejlesztette.

Az új műszaki-technikai eljárások és eszközök között feltétlenül említést kell tenni a genetikai módosításokról, az un. géntechnológiáról, mely jelentős beavatkozást ígér a bioszféra életébe.

A technikai innováció még nem nyerte meg a fogyasztók bizalmát és a környezetvédőket.

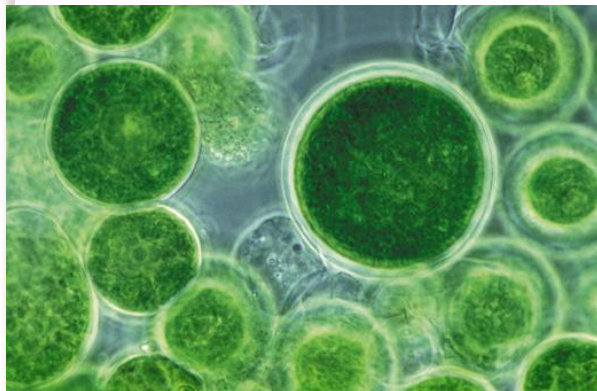

A BIOTECHNOLÓGIA SZEREPE A BIOSZFÉRA KÜLÖNBÖZŐ TERÜLETEIN

A zöld (növényi) és a piros (állati) biotechnológiai eljárások az alkalmazási területek megjelölésén túl élénk színekkel is jelzik az emberek hozzáállását: a reményt az életfeltételek javulására.

A mezőgazdaságban alkalmazott biotechnológiák eddig még csak néhány helyszínen és részben teljesítették be a hozzájuk fűzött reményeket, másutt elutasítással találtak.

Az iparban alkalmazott (szürke) és az üzemanyag termelésben egyre inkább előretörő (fehér) biotechnológiák jelentős támogatásban részesülnek.

VESZÉLYES ÜZEM-E A BIOTECHNOLÓGIA?

Alkalmazási területeinek bővülését és növekvő kapacitásokat tekintve a biotechnológia veszélyeket rejt magában, melyek a bioszférára nézve is kockázatosak lehetnek.

Ma még szükségesnek tartjuk a zárt rendszerű eljárásokat, biztonsági feltételeket és a munkaerőt érintő speciális képzéseket, a lakosság kellő tájékoztatását.

A környezet védelme szempontjából elengedhetetlen az élőlények sokszínűségének védelme, a genetikai változékonyság fenntartása, hogy a biodiverzitás ne sérüljön.

A TUDOMÁNY ÁLLÁSFOGLALÁSA

A gazdasági szféra és a társadalom véleményét tükröző politika gyakran változtatja állásfoglalását, ezért szükséges, hogy a tudomány képviselői végre egységes álláspontra jussanak.

A kockázat mértékének és a veszélyek természetének tisztázása különösen fontos az élelmiszerek termelése és fogyasztása területén, melynél ma a biztonság került előtérbe.

A MUTAGENEZIS ÚTJÁN NYERT SZERVEZETEK

- Az Európai Unió Bíróságának 2018 július 25-én kiadott ítélete szerint a mutagenézis révén nyert szervezetek a GMO irányelv (2001. március 2.) értelmében vett GMO-knak minősülnek, ha a mutagenézis technikái, illetve módszerei olyan módon módosítják valamely szervezet genetikai anyagát, amely a természetben nem fordul elő.

AZ EU GMO IRÁNYELVE

- A GMO szervezetek környezetbe történő szándékos kibocsátásáról szóló 2001. március 2-i 2001/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv szerint a GMO-kat csak kockázatok értékelése után lehet engedélyezni nyomonkövetési, címkézési, felügyeleti követelményekkel, az uniós jog tiszteletben tartása mellett.

A MUTAGENEZIS TECHNIKÁI I.

- A transzgenezistől eltérően a mutagenézis olyan technikák összessége, amely valamely élő faj genomjának idegen DNS beültetése nélkül történő megváltoztatását teszi lehetővé. A mutagenézis technikai alkalmazásával bizonyos szelektív gyomirtó szereknek ellenálló vetőmag fajták kifejlesztését végezték el.

A MUTAGENEZIS TECHNIKÁI II.

- A GMO irányelv elfogadása előtt a mutagenézis technikái hagyományos vagy véletlen módszerek voltak, melyeket in vivo egész növényekre alkalmaztak. A műszaki fejlődés a mutagenézis in vitro technikáinak megjelenését tette lehetővé, amelyek célzottan egy gén pontos mutációját okozzák.

KÖZÖS KOCKÁZATOK

- A mutagenézis új technikáinak alkalmazásához kapcsolódó veszélyek hasonlóan bizonyulhatnak a GMO-k transzgenézis útján történő előállításából és kibocsátásából eredő veszélyekhez és ez sértené az irányelv által megvalósítani kívánt elővigyázatosság elvét.